

Selim ÇAPAR
AREM Başkanı

Avusturya ve Parlamentosu

Giriş

Kapitalizmin bir ekonomik düzen ve yaşam biçimi olarak ortaya çıkması ile birlikte, modern devlet ve modern devletin bir biçimi olan ulus-devlet ile özdeşleştiği görülür. İmparatorluklar, çok milletli, çok kültürlü, çok dilli ülke topraklarını yönetebilme yeteneği kazanmış durumda iken, kapitalizmin gerektirdiği “piyasa” için, homojen bir toplum yapısına gereksinim duyuluyordu. İşte gereksinim duyulan bir örnek toplum yapılanmasını ulus-devletler sağlıyordu. Birinci Dünya Savaşı sonunda aynı kaderi paylaşarak tasfiye edilen imparatorlukların mirasları üzerine kurulan birer ulus-devlet olarak, Avusturya ile Türkiye devletlerinin biçimlenmesinde benzerlikler bulunur. Her iki ülkenin parlamento gelenekleri, 19. yüzyılın ikinci yarısına imparatorluk geçmişlerine uzanır. Her iki ülke geniş ülke topraklarına ve dolayısıyla oldukça yüksek nüfus potansiyeline sahip iken, travmatik biçimde, daraltılmış ülke toprakları üzerinde, oldukça azalmış nüfus potansiyelleri ile ulus-devlet biçiminde, yeniden devlet olma gerçeği ile karşı karşıya kalmışlardır.

Bu çalışmada, Avusturya Parlamen-

tosu tarihsel süreç içerisinde ele alınmaktadır. Dolayısıyla, devletin yönetim yapısına da değinilecektir. Türkiye ve Avusturya, başlangıçta birbirlerine benzeyen, ama sonradan izledikleri yollar ve ulaştıkları sonuçlar itibarıyla, farklılaşan deneyimlere sahip iki ülke olmuşlardır. Bu çalışmanın amacı, Avusturya’nın farklı deneyimlerini ortaya koymaktır.

1. Avusturya

I. Dünya Savaşının sonucunda Habsburg İmparatorluğu’nun çökmesi ile 11 Kasım 1918 tarihinde Deutsch-Österreich (Alman-Avusturya) Cumhuriyeti ilan edilmiştir. Bu cumhuriyet, günümüzdeki Avusturya ülkesine denk düşen ve imparatorluğun temel olarak Almanca konuşan topraklarına geri çekilmesi ile oluşan sınırlara sahip 6.5 milyon nüfuslu bir ülke üzerinde kurulmuştu. Adı Alman-Avusturya Cumhuriyeti olarak verilmişti, çünkü Alman Veimer Cumhuriyeti’ne katılması amaçlanmıştı. Ancak, oluşacak böyle bir birliktelik galip devletler tarafından Versailles Antlaşması ile yasaklandı. Bu sebeple, 1919 yılında yeni devletin adı, Avusturya Cumhuriyeti’ne dönüştürüldü.

1918-1933 yılları arasındaki ilk Cumhuriyet Dönemi sonrasında, ortaya çıkan Avusturya Faşizmi, kendisini Almanya’dan ayrı tutmaya çalıştı. Buna karşın, halkın çoğunluğunun da desteği ile Avusturya, 1938’de Nazi Almanyası tarafından ilhak edildi. Avusturya, II. Dünya Savaşından sonra yeniden cumhuriyet oldu. Ancak, 1955 yılına kadar, galip devletler olan ABD, SSCB, İngiltere ve Fransa’nın ortak işgali ve yönetimi altında kaldı. 15 Mayıs 1955 tarihinde Avusturya Devlet Antlaşması imzalandı. Avusturya, tarafsız bir ülke ilan edildi. 1955 yılında “bağımsız” olarak ikinci Cumhuriyet dönemi başladı. Birinci Cumhuriyet dönemi’nin aksine, ikinci Cumhuriyet, Avusturya’da istikrarlı bir demokrasidönemi olarak kendini gösterdi. 1995 yılında Avrupa Birliği (AB) üyesi oldu. Avusturya’nın nüfusu yaklaşık olarak 8.5 milyondur.

Avusturya, 9 federe devletin bir araya gelmesi ile oluşan, federal bir devlettir. Devlet başkanlığı görevini halk tarafından altı yıllık süre ile seçilen Federal Başkan üstlenir. Başkan, Anayasa’nın uygulanmasını, anayasal kurumlar arasındaki uyum ve koordinasyonu gözetir. Avustur-

ya'da Başkanın, mümkün olduğunca yetkilerini kullanmaması yönünde bir eğilim gözlenir. Başkan teorik olarak yasa tasarılarını veto etme ve parlamentoyu feshetme yetkisine sahiptir, ancak bugüne kadar böyle bir yetki kullanımına tanık olunmamıştır.

2. Avusturya Parlamentosu

Avusturya'da parlamento, 1861 yılında imparatorluk zamanında oluşturulmuştur. Bu parlamento, alt ve üst meclislerden oluşan iki kamaralı yapı içinde idi. I. Dünya Savaşı sonunda imparatorluğun çöküşü sonrasında, yeni Avusturya'nın ilk parlamentosu olarak, Geçici Milli Meclis toplandı ve Birinci Cumhuriyet ilan edildi. II. Dünya Savaşı sonunda İkinci Cumhuriyet dönemi başlamış oldu.

Avusturya Parlamentosu, federal devlet yapısının gerektirdiği biçimde, ulusal meclis ve federal meclisten meydana gelen iki kamaralı bir yapı içinde varlığını devam ettirmektedir.

2.1. Milli Meclis

Milli Meclis beş yıllık dönem için halk tarafından seçilen 183 üyeden oluşur. 16 yaşını doldurmuş her Avusturya vatandaşına seçme hakkı tanınmıştır. Milli Meclisin temel görevi, "yasama"dır. Kanun önerileri, genel olarak, ya federal hükümet ya da Milli Meclis üyeleri tarafından oluşturulur. Bu öneriler, öncelikle bir komisyonda ele alınır. Komisyon aşamasından sonra, genel kurulda görüşülür ve karar için oylamaya sunulur.

Milli Meclis'in önemli görev alanlarından biri de, "denetleme" işlevidir. Milletvekilleri, federal hükümet üyelerine sözlü ve yazılı soru önergesi vermek, Sayıştay'a inceleme görevi vermek ya da araştırma komisyonları kurmak gibi, kanunların doğru

uygulandığına yönelik denetim için çeşitli yetkilere sahiptir. Aslında denetim, parlamentodaki muhalefet partilerinin asli görevlerindendir.

Ayrıca Milli Meclis, karar almasıyla birlikte, federal hükümete isteklerini beyan edebilir. Federal hükümet, Milli Meclisin güvenoyuna dayanır. Eğer meclis, hükümete güvensizlik-oyu verirse, Cumhurbaşkanının hükümeti feshetmesi zorunluluğu ortaya çıkar. Öte yandan, Milli Meclisin AB bağlamındaki konular hakkında beyan ettiği görüşleri, AB organlarında görev yapan Avusturyalı temsilciler açısından bağlayıcı norm haline gelir.

2.2. Federal Meclis

Federal Meclis, Avusturya'yı meydana getiren 9 eyaletin (federe devletin) kendi meclislerince seçilen 62

üyeden teşekkül eder. Görev süreleri, kendi eyalet meclislerinin görev sürelerine bağlı olarak belirlenir. Her eyalet, büyüklük ölçüsüne göre, en az 3 ve en fazla 12 olmak üzere belirlenen sayıda, Federal Meclis'e üyegönderir.

Federal Meclis'in görevi, federe devletlerin çıkarlarını federal düzeyde temsil etmektir. Bu işlevini, ulusal yasama sürecine katılarak yerine getirir. Milli Meclis'ten kabul edilerek geçen, her yasama kararı ve uluslararası antlaşma, geciktirilmeksizin Federal Meclis'e sevk edilir. Burada, bir komisyonda ele alındıktan sonra genel kurul gündemine getirilir.

Federal Meclis, Milli Meclis'ten geçen yasama kararlarının çoğunluğu üzerinde, iyi bir gerekçe ile veto

yetkisini kullanabilir. Böyle bir durumda, Milli Meclis'in bu yasama kararını yeniden görüşmesi gerekir; bununla birlikte, Milli Meclis, Federal Meclis'in vetosunu "İsrar oyu(Beharrungbeschluss)" ile aşabilir. Federal Meclis bir kanunun yasalasmasını sadece, eğer bu kanun eyaletlerin yetkilerini değiştirmeye yönelik ise engelleyebilir. Buna mutlak veto hakkı-yetkisi denir.

Federal Meclis üyelerinin hükümete soru önergesi verme hakkı bulunur. Ayrıca, yeni kararlar alma ve AB ilişkilerinde aktif rol üstlenme konularında yetkileri vardır.

2.3.Parlamento Binası

Viyana'nın ünlü Ring Caddesi'ndeki muhteşem parlamento binası başlangıçta, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Parlamentosu için inşa edilmiştir.Ancak bu devasa parlamento binası, inşa edildiği 19.yüzyılın sonlarından itibaren farklı parlamento oluşumlarına ev sahipliği yapmıştır.

Binanın tasarımı, Danimarka asıllı mimar Theophil Hansen tarafından çizilmiş ve 1874 ile 1884 yılları arasında yapımı gerçekleştirilmiştir.

Parlamento binası, "tarihselcilik (historicism)" adı verilen mimari üslub ile inşa edilmiştir.Hansen mimari tasarımını, "demokrasinin beşiği" olarak kabul edilen Antik Yunan'a dayandırmıştır. Bu sebeple bina, Yeni-Helenistik (Neo-Hellenistic) tarz içinde Eski Yunan motifleri ile inşa edilmiştir.Cadde seviyesinden yüksek olduğu içinparlamentonun girişine, geniş bir rampayla kolayca ulaşılır.Rampanın başında bulunan gösterişli heykeller, heykeltıraş Josef Jax'ın bronz at eğiticileridir (1901). Rampanın kendisi de, Yunanlı ve Romalı tarihçilerin mermer figürleri ile süslenmiştir.Çatıda savaş arabaları ile antik çağ bilginlerinin ve

devlet adamlarının etkileyici heykelleri yer alır.

Parlamentonun önünde bulunanAthena Çeşmesi (Athenabrunnen)Karl Kundman tarafından 1893-1902 yılları arasında yapılmıştır. Tuna ve Inn önde, Elbe ve Moldav arkada olmak üzere, en altta uzanan dört figür Monarşi'nin en önemli nehirlerini temsil eder. Bunların üstünde yer alan iki kadın figürü yasama ve yargıyı sembolize ederken, zeka, sanat, strateji ve barışı temsil eden Bilgelik Tanrıçası Athena bulunduğu sütunun üzerinden düzeni denetlemektedir.

Binada, iki büyük genel kurul salonu bulunur ve bunlar ortadaki dev sütunlu orta avluda buluşurlar.Bu düzenleme, 1861'de yayınlanan "Şubat Patenti" adlı genelgedeki imparatorluk parlamentosunun ikili yapısını yansıtmaktadır."Herrenhaus" adıyla bilinen üst meclis ve "Abgeordnetenhaus" olarak bilinen alt meclisin görev yapmasına uygun olarak planlanmıştır.

Ring Caddesi'ndeki bu bina, 1918'de Avusturya'nın monarşiden cumhuriyete dönüşümüne tanıklık etmiştir. 1919 ve 1920 yıllarında, kurucu Milli Meclis, halen Avusturya Cumhuriyeti'nin anayasal temelleri biçimlendiren, Federal Anayasa'yı oluşturmuştur.

Viyana'daki parlamento binası, 1934-1945 yıllarını kapsayan zaman dilimi hariç olmak üzere, Avusturya Cumhuriyeti'nin iki federal yasama organı olan Milli Meclis ve Federal Meclis'e, 1920'den bu yana ev sahipliği yapar.

Bina II. Dünya Savaşı esnasında atılan bombalar sebebiyle ağır biçimde hasar gördü; hatta yapının yarısı yıkıldı. Bina 1956 yılına kadar yeniden ayağa kaldırıldı. Bu yenden inşa döneminde, binanın Milli

Meclis Genel Kurul Salonu, modern ve işlevsel tarzda yeniden tasarlanmıştır. Ancak, binanın kamuya açık alanları ve dış görünümü yeniden inşa edilirken, orijinal tasarımına sadık kalınarak restore edilmesi sağlanmıştır. Böylece, büyük ölçüde orijinaline sadık bir bina olarak varlığını devam ettirmektedir.

2010 yılında binanın yeni ihtiyaçlar karşısında yeniden ele alınması planlanmıştı, ancak bu çalışmalar AB bölgesinde çıkan ekonomik kriz nedeniyle 2015 yılına ertelenmiştir.

Sonuç

Avusturya'nın parlamento geleneği, Türkiye'ye benzer özellikler taşır.Her iki ülkenin parlamento gelenekleri 19.yüzyılın ikinci yarısına ve imparatorluk geçmişlerine uzanır. I. Dünya Savaşı'na aynı tarafta katılan iki imparatorluğun, savaş sonucundaki yenilgiyle varlıkları sona ermiştir. Bu çöküş sonrasında, kapitalizmin ulusal piyasa gereksinimi doğrultusunda, imparatorlukların merkezinde daraltılmış toprak ve üzerindeki nüfusun yer aldığı coğrafyalarda cumhuriyet adı altında ulus-devletler kurulmuştur.

Bu aşamadan sonra Avusturya'nın farklı bir tarihsel çizgi izlemiştir. Avusturya, Türkiye'nin aksine, federal bir yapıda Cumhuriyet yönetimini örgütlemiştir. 1. Cumhuriyet Dönemi sonrasında 1934-1945 yılları arasında faşist diktatörlük ve savaş deneyimi geçirmiştir.II. Dünya Savaşı sonrasında başlatılan 2.Cumhuriyet, istikrarlı bir demokrasinin işlediği bir dönem olmuştur.

Avusturya Parlamentosu, mimarisi ve sembolleri ile imparatorluk döneminde inşa edilen tarihi binasında görev yapmaya devam etmektedir.